

Satser bredt på Island

Kunstlærerne Mariella Thayer og Magnea Puriður Ingvarsdóttir skildrer her situasjonen for kunst- og håndverksopplæringen i den islandske grunnskolen. Dagens læreplan beskriver sju ulike praktiske og estetiske fag som de fleste elevene møter i løpet av sin skoletid.

Mariella Thayer og
Magnea Puriður Ingvarsdóttir

Det moderne Island har blitt et mekka for turisme. Årlig kommer det minst fire ganger så mange turister hit som vi er innbyggere. Et av vårt største trekkplaster er kunst, håndverk og design. Island er en ung nasjon, så vår tradisjon innen disse fagområdene er mye yngre sammenlignet med våre naboland, men i forhold til innbyggertall tror vi at vi har flere kunstnere, designere og håndverkere enn våre naboer. Disse kunstnerne, designerne og håndverkerne tilegner seg sine grunnleggende kunnskaper og ferdigheter i grunnskolen, der de har blitt undervist av lærere med høy kompetanse.

Et kort tilbakeblikk

Det islandske skolesystemet har lang tradisjon for kunst- og håndverksfag, men det har vært skiftende innhold i læreplaner og ulike begrunnelser for fagenes plass i skolen. I 1903 ble det vedtatt at tegning skulle inn i læreplanen fordi det

styrket elevenes evne til å se og lese sine omgivelser (Finnbogason, 1903). Tidlig på 1950-tallet ble det gjort betydelige endringer når det gjelder kunst- og håndverksopplæringen. Bauhausbevegelsen hadde stor innvirkning på menneskers holdninger til kunst rundt om i Europa. Deres formspråk og bruk av visuelle virkemidler, linjer, farger og bevegelse dannet etter hvert grunnlaget for kunst og kunstutdanning rundt om i verden (Björnsson, 1973). På 1960-tallet fastslår barneskoleloven at kunst- og håndverksfag skal inn som egne, timeplanfestede fag i den islandske grunnskolen. Det ble lagt vekt på å øke kunstens status i skolen og forbedre fasilitetene. Begrunnelsen var at dette ville styrke barns evne til å lære, oppleve og forstå verden.

I den nasjonale læreplanen fra 1977 ble det igjen gjort vesentlige endringer. Kunsthistorie og visuell kultur kom inn som temaer og elevene skulle lære å være kritiske til sine visuelle omgivelser som reklame, film, magasiner og aviser, basert på sin kunnskap om kunsthistorie og kunst.

Ny faginndeling

Dagens læreplan har vært gjeldende siden 2011, og den har et eget kapittel på 25 sider som omhandler fagområdet kunst og håndverk, der sju ulike fag inngår. I kunst inngår fagene: *dans, drama, visuell kunst og musikk*, mens i håndverk inngår fagene: *design og håndverk, tekstil samt mat og helse*. I læreplanen beskrives kompetansemål og vurderingskriterier for de sju fagene, både fagspesifikt og mer generelt.

Inntil 2011 var alle fagene samlet i ett fagområde: kunst og håndverk. Den nye faginnstillingen har skapt stor diskusjon, først og fremst med hensyn til standpunktvurdering på 10. trinn. I løpet av grunnskolen får elevene vurdering i de enkelte fagene, men i standpunktvurderingen skal elevene kun ha én karakter i *kunst* og én i *håndverk*. Det betyr at lærerne i eksempelvis visuell kunst, musikk og drama (fag som har ulikt innhold og egenart) må bli enige om hvilken karakter eleven skal få i kunst etter 10. trinn. Etter vårt syn er dette svært uprofesjonelt og lite rettferdig overfor elevene.

Bærende søyler og nøkkelkompetanser

Den nåværende læreplanen har endret lærere og studenters tilnærming til undervisningen. En rekke nye begreper og fokusområder har blitt implementert, og det tar tid å integrere dette i skolehverdagen. Noe av det som er nytt er innføringen av seks bærende søyler. Disse gjennomfører hele læreplanen og er som følger: 1) skriftkyndighet (litteracy), 2) bærekraft, 3) helse og velferd, 4) demokrati og menneskerettigheter, 5) likestilling og 6) kreativitet. Disse områdene skal være integrert i alle fag i hele skoleløpet. I tillegg er det beskrevet fem nøkkelkompetanser: 1) uttrykk og kommunikasjon, 2) kreativ og kritisk

Kunstverksted ved Framhaldsskólinn í Mossfellsbæ. Foto: Mariella Thayer

Utdrag fra den islandske læreplanen (2011).

Design og håndverk

Etter 10. trinn skal elevene være i stand til å:

- velge egnede metoder, materialer og verktøy og vise korrekt og ansvarlig bruk av verktøy.

Visuell kunst

Etter 7. trinn skal elevene være i stand til å:

- utvikle en ide fra skisse til ferdig produkt, både todimensjonalt og tredimensjonalt.

Etter 10. trinn skal elevene være i stand til å:

- vise og forklare prosessen fra ide til ferdig produkt, ved for eksempel å inkludere forarbeid, eksperimentering og samtale.

Den islandske læreplanen (2011) finnes i engelsk utgave her: stjornarradid.is. Søk på tittelen The Icelandic national curriculum guide for compulsory schools.

tenkning, 3) uavhengighet og samarbeid, 4) bruk av media og informasjon, og 5) ansvar og egenvurdering. Intensjonen med disse er å hjelpe elevene til å innse hva de lærer og hvordan de lærer. I tillegg har hvert fag kompetansemål og vurderingskriterier. Prosess og hvordan elevene deltar i egen undervisning er hovedfokuset i læreplanen. Dette er et stort skifte i prioriteringer som mange ser på som positive, mens andre finner det vanskelig å mestre endringene.

Hovedformålet med opplæringen innen fagområdet kunst og håndverk i grunnskolen er at elevene skal bli introdusert for og lære en rekke metoder for å søke kunnskap, bruke kreativitet, hender, hjerte og sinn, samt mange andre ulike uttrykksformer. Innen fagområdet får de blant annet mulighet til å skape, fokusere på håndverk, arbeide med symboler, toner, matkultur og kropp, og dermed sammenkoble ideer, objekter og prosesser. Alt dette styrker elevens evne til å knytte sammen objektiv og abstrakt tenkning og håndtere en stadig skiftende verden på en personlig, kritisk og kreativ måte. Ballansen mellom teoretisk og praktisk opplæring bidrar til at elevene får like muligheter til å utvikle sine evner.

Samfunnet er preget av visuell stimuli som det er viktig at våre elever lærer å lese, forstå og analysere. Skolen skal lære elevene å forstå verden vi lever i og sørge for at de blir aktive og kritiske samfunnsborgere. Visuell kunst er godt egnet for arbeidet med de fem nøkkelkompetansene (The Ministry of Education, Science and Culture, 2011).

Lærerutdanningen har i løpet av de siste årene gjennomgått en radikal endring. I 2011 ble det obligatorisk å fullføre en mastergrad for å bli sertifisert som lærer.

Universitetene som tilbyr lærerutdanning har opplevd en betydelig nedgang i søknadstallene. Dette kommer til å få store konsekvenser i skolen i løpet av det neste tiåret.

Rammefaktorer

Skolene på Island er godt vedlikeholdt og mange av dem er forholdsvis nye. Det er uvanlig å komme inn på en skole som ikke har velutstyrte verksteder for kunst, tekstil- og trearbeid samt mat og helse. Ofte er det også et musikkrom og egen plass til teater/scene.

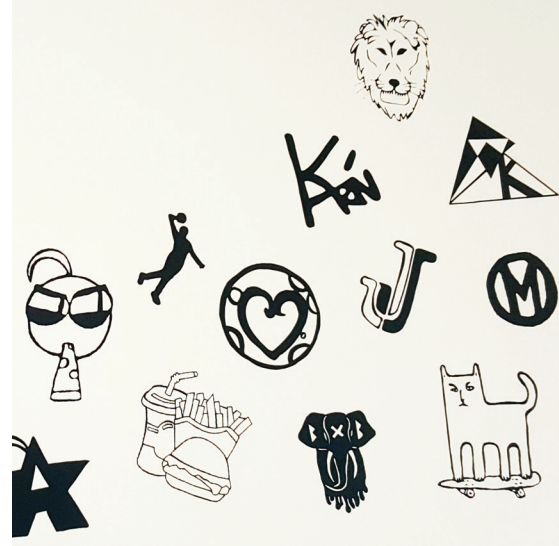
Timetallet til fagområdet kunst og håndverk er lovfestet, og det er opp til den enkelte skoleleder å fordele timene ut fra lærerkompetanse og prioriteringer. Eksempelvis; har ikke skolen sløydlærer kan ledelsen velge å bruke timene til musikk i stedet, men i teorien skal det gis like mange timer til kunstfag som til håndverksfag. På 1.-4. trinn skal elevene ha 15 timer (å 60 minutter) undervisning i kunst- og håndverksfagene per uke, fra 5.-7. trinn: 14 timer, og på ungdomstrinnet 5,6 timer i uka. Den fleksible timefordelingen byr på utfordringer. Nylig ble det gjort en studie som bekreftet det mange lærere har mistenkt; Mange skoler tilbyr ikke elevene sine så mange timer innen kunst- og håndverksfagene som læreplanen tilsier. Dette vil føre til debatt og diskusjoner fremover.

Når det gjelder lærerkompetanse har det vært et skifte fra at allmennlærere har tatt seg av kunst- og håndverksundervisningen for de yngste, til ansettelse av faglærere med formell kompetanse. Vi er stolte over det faktum at mange, om ikke alle som underviser i fagene fra 1. trinn til videregående nivå, er faglig og pedagogisk sterke.

Mariella Thayer er lærer i kunst og tok nylig master i kunstdidaktikk. Hun har undervist i grunnskolen i over 25 år, de siste 10 år på ungdomstrinnet. Magnea Þuríður Ingvarsdóttir er også lærer i kunst og har master i kulturstudier. Begge sitter i styret i den Islandske foreningen for kunstoppplæring (Félag Íslenskra Myndlistarkennara), og Mariella representerer Island i Nordisk Samråd (NS).

Litteratur

Björnsson, B. TH. (1973). *Íslensk myndlist á 19. og 20. öld: II*. Reykjavík: Helgafell
Finnbogason, G. (1903). *Lýðmenntun. Hugleiðingar og tillögur*. Reykjavík: Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands.
Ministry of Education, Science and Culture (2011). *The Icelandic national curriculum guide for compulsory schools*. Hentet 11.08.17 fra menntamalaraduneyti.is

Elever på 9. trinn ved Réttarholtsskóli har laget logoer. De har brukt en vinyl-kutter for å lage klistermerker av logoene. Foto: Mariella Thayer

Elever på 4. trinn ved Fossvogsskóli har tegnet og malt kart. Treplaten skal sages i mange biter slik at det blir et puslespill. Foto: Mariella Thayer

Elever på 9. trinn har gjort tegnestudier av en kjærlighet på pinne. Fra innpakket form til pinne. Foto: Mariella Thayer

